

Грицаєнко Микола Ігорович
Таврійський державний агротехнологічний університет
м. Мелітополь

ІНСТИТУЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Вирішення складних питань у вітчизняному аграрному виробництві можливо лише в разі розвитку галузі на інноваційній основі із забезпеченням комплексної взаємодії освіти, науки та підприємництва.

Метою дослідження є обґрунтування концептуальних засад інституціонального середовища інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України.

Для визначення сутності інституційного середовища необхідно розмежувати поняття інституцій та інститутів. Дуже часто ці терміни вживаються як синоніми, їх тлумачення є досить широким і не надто чітким.

Так, Губені Ю. вважає, що «інституції – це сукупність діючих правових норм, звичаїв, традицій, стійких уявлень та оформлених або неформалізованих організаційних утворень і механізми їх функціонування, співпраці та взаємовідносин» [1, с.95], Іншаков О. В., Фролов Д. П. визначають, що «інституції — це соціальні форми функцій суб'єктів, об'єктів, процесів і результатів економічної діяльності, що забезпечують еволюцію системи суспільного розподілу праці на підставі статусів, норм, правил, інструкцій, регламентів, контрактів, стандартів і порядків» [5]. В той же час при визначенні сутності категорії «інститут» Ходжсон Дж. М. наголошує, що «інститути – стійкі системи суспільних правил і звичаїв, які структурують соціальні взаємодії» [8], в той же час Зотов В. В., Пресняков В. Ф., Розенталь В. О. вважають, що «інститути – це «...специфічні функціональні й організаційні форми колективної діяльності, які є сталими структурними утвореннями» [3, с. 53].

Відповідно до теорії інституціоналізму інституції – «це правила гри в суспільстві або, точніше, придумані людьми обмеження, які спрямовують людську взаємодію у певне річище, ... визначають та обмежують сукупність варіантів вибору для індивідів» [7, с. 11-12].

При розмежуванні сутності категорій «інституція» та «інститут» ми спираємось на думку Маліка М. Й. та Шпикуляка О. Г.: «Економічними інституціями й інститутами вважаємо сформовані правила, норми, традиції – інституції; утворення, такі як власність, економічна ментальність, а також організаційно-правові структури, установи, організації – інститути, що консолідують і спрямовують взаємодії індивідів в економіці» [6]. Тобто інституціями є правила, норми, традиції, в той час, коли інститутами є структури, які наслідують ці правила і норми.

Дослідники інституційного середовища визначають його як комплекс інституцій та інститутів правового, фінансового і соціального характеру, що забезпечують інноваційну діяльність. Так, Губені Ю. вважає, що «сукупність інституцій у певному середовищі формує його інституційне середовище» [1, с.95]. Гусак О. М. визначає інституційне середовище як «сукупність основних соціальних, політичних, юридичних та економічних інститутів (правил)» [2].

Вважаємо, що найбільш розгорнуто цю категорію розкрив Данько М. С.: «Інституційне середовище може характеризуватись як фундаментальні політичні, соціальні, юридичні правила, в межах яких здійснюються процеси виробництва та обміну (конституційне, виробниче, контрактне право); правила, що регулюють стосунки у приватному секторі (теорія про власність); правила поведінки економічних агентів на договірній основі (теорія корпорацій, теорія регулювання структур); специфічні правила поведінки економічних агентів (звичаї, традиції, моральні, етичні та релігійні установи)» [3].

Основоположні інституції та інститути, що формують інституційне середовище, на жаль, не виконують ролі стабілізаторів і каталізаторів розвитку інноваційної діяльності аграрного виробництва. Інституційне середовище є

суперечливим, що проявляється у відсутності високотехнологічного виробництва, повільному розвитку ринкової інфраструктури, поглибленні соціально-економічних проблем сільських територій.

Дана засада потребує подальшого напрацювання науково-обґрунтованих підходів у формуванні інституційного середовища, сприятливого для функціонування галузей АПК.

Література

1. Губені Ю. Розвиток інституційного середовища аграрної трансформації / Ю. Губені // Аграрна економіка – 2010. – Т. 3, № 1-2. – С. 94-99.
2. Гусак О. М. Методологія дослідження процесу реформування багатокладної аграрної економіки на засадах інституційного аналізу / О. М. Гусак // Агроінком. – 2012. - №10-12. – С. 98-102.
3. Данько М. С. Роль інституційних трансформацій в забезпеченні інноваційного розвитку / М. С. Данько // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 4. – С. 97-109.
4. Зотов В. В. Институциональные проблемы реализации системных функций экономики / В. В. Зотов, В. Ф. Пресняков, В. О. Розенталь // Экономическая наука современной России. — 2001. — № 3. — С. 53.
5. Іншаков О. В. Інституція — ключ до розуміння економічних інститутів [Електронний ресурс] / О. В. Іншаков, Д. П. Фролов. Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/et/2011_1/4_Insh.pdf
6. Малік М. Й. Інституціоналізація аграрного підприємництва: трансформація та ефективність / Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. // Економіка АПК – 2010. – №7. – С. 132-139.
7. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт ; пер. з англ. І. Дзюб. – К. : Основи, 2000. – 198 с.
8. Ходжсон Дж. М. Скрытые механизмы убеждения: институты и индивиды в экономической теории / Дж. М. Ходжсон // Экономический вестник Ростовского государственного университета. – 2003. – Т. 1. – № 4. – С. 11-30.